

4. Землянська А.В., Шарова Т.М. Світова література в умовах глобалізаційних процесів. Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2018. 156 с.
5. Лагода А. Імагологічні аспекти роману С. Пиркало «Не думай про червоне». *Українська література в загальноєвропейському контексті* : зб. наук. праць. Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2018. Вип. 1. С. 172–176.
6. Листи Юрія Шевельова до Олекси Ізарського / автор і упоряд. М. Степаненко. Полтава : ПП Шевченко Р.В., 2014. 388 с.
7. Листи Юрія Шереха до Оксани Лятуринської. *Сучасність*. 1998. №12, грудень. С. 153–156.
8. Масенко Л. «Така тривала відсутність, таке непросте повернення». Листи Юрія Шевельова до Романа Корогодського. *Кур'єр Кривбасу*. 2006. №228–229, листопад-грудень. С. 134–145.
9. Степаненко М. «Життя йде своєю дорогою...». Від упорядника. *Листи Юрія Шевельова до Олекси Ізарського* / автор і упоряд. Микола Степаненко. Полтава : ПП Шевченко Р.В., 2014. С. 3–16.

Мороз Д.О.

студент магістратури

Шаров С.В.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри української і зарубіжної літератури

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

ТЕМА КРІПАЦТВА У РОМАНІ ПАНАСА МИРНОГО

Анотація. У науковому дослідженні представлено інформацію про тему кріпацтва у творчості Панаса Мирного. Акцентується увага на тому, що свого часу твори Панаса Мирного не друкувалися через цензуру. Письменник у художніх творах розкривав реформи XIX століття (1861 р.), викриваючи тогочасну владу та показуючи страждання звичайних людей.

Ключові слова: селянство, література, трагізм, кріпацтво, художнє слово.

В історії української літератури XIX століття є низка письменників, які піднімають питання, актуальні для сучасної молоді, літніх людей, дітей, жінок. Серед значної кількості письменників вагоме місце належить Т. Шевченку, Марко Вовчок, П. Кулішу, Панасу Мирному та ін. [5]. Відомо, що однією з

провідною у творчості Панаса Мирного, як відомо, була тема зображення аграрної реформи 1861 року та її наслідків. Письменника особливо цікавила ця проблема, і він часто до неї повертався.

Відомо, що творчість Панаса Мирного свого часу досліджували такі літературознавці та критики: Андрусенко В., Білецький О., Гончар О., Задорожна С., Бернадська Н., Коваленко Г., Кодлюк Я., Одинцова Г., Лавріненко Ю., Кузьменко В., Пчілка О., Пивоваров М., Черкаський В., Федоренко Т., Шалаков Т. та ін.

Кілька незакінчених творів про реформу 1861 року не були опубліковані за життя письменника і залишились у його архіві. До них належить і повість «Голодна воля», яка побачила світ лише в 1940 році. На думку дослідників, писалася вона десь наприкінці 70-х або на початку 80-х років під час роботи Мирного над романом «Повія».

«Голодна воля» не була надрукована з цензурних міркувань. Очевидно, Панас Мирний не сподівався на її публікацію, тому й припинив над нею роботу. Панас Мирний знав ціну реформи 1861 року і обрав для її правдивого змалювання надзвичайно влучний образ – «голодна воля».

Надзвичайно важливим у повісті Панаса Мирного «Голодна воля» є те, як письменник змальовує реакцію селянства на маніфест царя про волю. За цим маніфестом кріпаки мали ще два роки задурно працювати на панів, а потім, ставши в'язями ними, мали викупляти для себе ще й земля в поміщика. Отже, фактично селянин залишався без жодних засобів існування.

Селяни не сприймали таку «волю», багато хто з них сподівався, що ось-ось цар править поміщиків. Але їх надії швидко розвіялися. Цар Олександр II, проїжджаючи Україною заявив: «Не буде вам другої волі». Пани зраділи, а в селян ці слова «вирвали не оди гіркий докір, виточили не одну сльозу» [2, с. 4].

У повісті «Голодна воля» Панас Мирний рельєфно показав зародження «чумази» в українському селі. На сторінках твору письменник показує, як пореформені часи породили нові класові конфлікти. Повість «Голодна воля» залишилась незакінченою. Вона переконливо свідчить, що автор міцно стояв на революційно-демократичних позиціях, був твердо впевнений в знищенні самодержавного ладу.

За ідейно-тематичним спрямуванням до твору «Голодна воля» близька повість «За водою». Їй не пощастило побачити світ у час свого «народження». Написана приблизно в першій половині 80-х років, вона була опублікована набагато пізніше – в 1918 році на сторінках «Літературно-наукового вісника».

Над повістю «За водою» працювали обидва брати. Остаточо її шліфував І. Білик. У листі від 3 квітня 1919 року до «Літературно-наукового вісника», де

вперше була видрукувана повість, Панас Мирний відзначив: «Білик додав більше праці до неї чим я» [1, с. 32].

Панас Якович мав намір створити широкий художній твір під назвою «За водою», але написав лише фрагмент, відомий яку відоме під назвою «Злодій», та два уривки, з яких один був первісним начерком повісті.

Доопрацьовуючи чорнові уривки повісті, І. Білик зробив свої корективи: вилучив описання селянського антипоміщицького бунту змалював картину єврейського погрому, зачинщиком якого був Грицько Коваль, і цим падав повісті зовсім іншого ідейного звучання. Тому ті критики, які не були знайомі з історією створення повісті, несправедливо приписували Панасу Мирному різного плану прорахунки. Письменник же мав на меті показати пореформене село з його економічними суперечностями, поклавши в основу твору зображення картин народного опору новим формам експлуатації, і довести, що трудящі маси не коритимуться.

Оповідання «Злодій» побудоване на трагічному епізоді з життя кріпацької родини, його зміст де в чому нагадує зміст антикріпосницьких творів Марка Вовчка, зокрема «Козачки». Уляні, дочці вільного козака, сподобався непокірний кріпак Федір. І як не відмовляли батьки, але Уляна настояла па своєму – вийшла заміж за Федора. Родичі відцурались Уляни. Письменник подає короткий екскурс в історію заміжжя жінки, а потім розгортає подальші події уже страдницького життя Уляни-кріпачки [3].

Панас Мирний вивів в оповіданні сильних, красивих душею, сміливих людей. Про Федора «йшла чутка, що він страшний чоловік, палкий, як порох, а гострий, як бритва. Він був кріпак, і казали, що свого першого пана побив, сам він хвалився, що не бив, а тільки відняв сестру, дівку, і не дав знівечити. Пан продав непокірного кріпака другому...» [4, с. 11].

В оповідання Панас Мирний вводить образ кріпака-протестанта Грицька Ковалю. Побачивши, як Уляна бідкається над хворою дитиною, Коваль гнівно обурюється жорстокістю кріпосників: «Прокляті! Бога в животі не мають, серця не мають! Дитина недужа, вмирає, а ти, мати, на роботу іди? Га?» Письменник мріяв подати цей образ широкомасштабно, повнокровно.

Проблеми, пов'язані з кріпацтвом, впровадженням «волі» і пореформеною дійсністю, постійно привертала увагу Панаса Мирного. До них письменник повертався часто. Щоразу, повертаючись до теми кріпацтва, Панас Мирний намагався уникнути повторень, тому й шукав оригінальні сюжети [6, с. 13].

Значних успіхів домігся Панас Мирний у художньому плані. Вдала композиція, динамічність сюжету, прагнення не переказувати події, а змальовувати художнім словом – провідні риси повісті. Впадають у вічі майстерно збудовані діалоги. Кожний з них – це рух думки, сюжету. Розкриттю теми та ідеї твору сприяють добре вмонтовані в архітектоніку твору пейзажі,

ущиплива іронія, переконливі антитези. Вжиті селянами добірні прислів'я дають можливість краще усвідомити реакцію народу на різні події.

Отже, в 70-і роки Панас Мирний показав себе зрілим майстром повісті, зокрема соціально-психологічної і соціально-побутової, чим продовжив прогресивні традиції. Він унікав етнографізму, копірвання в інтимних почуттях, розкривав образи героїв, керуючись соціальними критеріями.

Література

1. Грушевський О. З сучасної української літератури. Начерки і характеристики. 2-е вид. Київ, 1918. Ч. I: Українські повістярі другої половини XIX в. С. 32.
2. Мирний В. «...Жива, як і народ»: до 155-річчя від дня народження Панаса Мирного. *Літературна Україна*. 2004. 14 жовтня. С. 4.
3. Мирний Панас Біографія, твори, статті. URL : <http://www.ukrlit.vn.ua/author/mirniy.html>.
4. Морозова Л. Письменницький епістолярій у системі літературних жанрів: дис. ... кандидата філолог. наук : 10.01.06. К., 2006. 223 с.
5. Шарова Т.М., Шаров С.В. Досвід професійної підготовки студентів кафедрою української і зарубіжної літератури у галузі освіти та філології. *Українська література в загальноєвропейському контексті*: зб. наук. пр. 2019. №2. С. 255–261.
6. Якубський Б. Вступна стаття // Мирний П., Білик І. Хіба ревуть воли, як ясла повні? 3-є вид. Київ, 1929. С. 13.

Науменко Т.Я.

учитель української мови та літератури II категорії

Корчака Р.С.

учениця II класу

Ліцей №19 Мелітопольської міської ради Запорізької області

«МАЛЕНЬКА П'ЄСА ПРО ЗРАДУ ДЛЯ ОДНІЄЇ АКТРИСИ» – «НОВА» ДРАМА-АНТИУТОПІЯ О. ІРВАНЦЯ

Анотація. У статті окреслено новітні тенденції в сучасній українській драмі. Здійснено цілісний аналіз п'єси «Маленька п'єса про зраду для однієї актриси». З'ясовано творчу оригінальність Ірванця-драматурга

Ключові слова: драма-антиутопія, конфлікт, новаторство, соціально-політичні обставини, духовна нищість, обов'язок, честь.